

Iz h a j a
10., 20. in zadnjega
dné vsakega meseca.

Naročnina
stane 1 gld. na leto.

Posamne številke
po 5 kr.

GLASNIK

Krščanski delavci, združite se!

Naročnino in dopise
pošiljajte uredništvu
»Glasnik«
Cesta v Mestni Log 4.

Oglasila
delavcev, ki nimajo dela,
ali delodajavcev, ki
iščejo delavcev, se vspre-
jemajo zastoj!

Štev. 21.

V Ljubljani, 31. julija 1899.

Letnik V.

Zadružni inštruktorji.

Sedanji trgovinski minister baron Dipauli je sklenil nastaviti več izvežbanih mož za zadružne inštruktorje v korist rokodelski gospodarski organizaciji. Rokodelci, ali kakor jim nekoliko nejasno pravimo: mali obrtniki, imajo svoje obvezne zadruge že dolgo časa. Te zadruge, o katerih je naš list že velikrat pisal, imajo mnogo hib. Največja je ta, da so v njih največkrat pomešane vse raznovrstne stroke rokodelcev in drugih obrtnikov: črevljarji, krojači, mizarji, gostilničarji itd. Splošno manjka tem zadrugam delavnega, zavednega duha. Zato niti v tistih zadevah, v katerih bi lahko kaj storile, navadno nič ne storé. Glavni namen sedanjih obveznih zadrug je, ustanavljati razne gospodarske zadruge: skladišča, skupne prodajavnice, skupne delavnice. A ravno v tem oziru spi domala vse. Na Slovenskem se resnično gibljejo samo krojači na Goriškem, kjer bo njihova gospodarska zadruga kmalu jela poslovati.

V Ljubljani smo mi pričeli že zdavnej agitacijo med obrtniki v zadružnem smislu. Krojaška in črevljarska zadruga je že registrovana, toda dalje še nismo prišli niti za korak. Tisti, ki hočejo sodelovati, nimajo denarja; pri večini pa ni nobenega zanimanja. Na vsak način nam kaže, da pritegnemo k ti zadrugi tudi črevljarje in krojače iz okolice. Upamo, da ti možje prinesó več zdravega duha seboj, nego ga moremo najti v ubogi Ljubljani, kjer je posebno vsled liberalnih neumnosti tako zastrupljena vsa podjetnost in ves obrtni napredek.

Tako, kot v Ljubljani, je tudi po mnogih drugih krajih. Mali obrtnik spi; zagugal ga je liberalizem. Krščansko-socijalna misel mu je še preveč ptuja. Poleg liberalizma pa dela

zgago tudi socijalna demokracija, ki vedno pridiguje, da mora mali obrt propasti in da je zastoj vsako prizadevanje za njegovo rešitev.

Da bi obrtnikom podal priložnost pri ustanavljanju raznih gospodarskih zadrug dobiti potrebnih navodil in nasvetov, zato je sklenil Dipauli, nastaviti zadružne inštruktorje. Sedaj še niso imenovani; zato tudi še ne moremo naznaniti, kedo je namenjen za naše kraje. Gotovo je, da mora znati slovenski jezik, če hoče sploh kaj opraviti pri nas. Načelno nam je Dipaulijeva misel všeč. A obrodila bo kaj sadu samo tedaj, če bodo ti inštruktorji popolnoma samostojni. Ako bodo podložni katerikoli deželni vladi, ali ako se bodo morali opirati na revščino kupčijskih in obrtnih zbornic, potem ne bodo nič opravili. O teh zbornicah nam niti govoriti ni treba; vsak rokodellec ve, da od njih ne pride nobena rešilna misel. Nekaj papirja napišejo vsako leto, to je vse.

S pokrajinskimi vladami v obrtnem oziru tudi ni mnogo bolje. Strokovno izobraženih uradnikov, ki bi imeli glavo in srce za povzdigo malega obrta, ni nič. Zato pa vidimo žalostno prikazen, da pri vseh informacijah, ki jih mora dajati deželna vlada, ta vpraša okrajna glavarstva, ki ravno toliko vedó, kot sama, in okrajna glavarstva naročé žandarjskim postajam, naj poizvedujejo in poročajo. Mi dobro vpoštevamo težavnost in pomen žandarskega stanu, a to pa tudi vemo, da žandarji niso nikakor toliko izobraženi, da bi sploh mogli resnično poročati o pomenu kakega zadružnega gibanja.

Cudna je ta reč! Uradništva je toliko in tako dobro plačanega; konečno pa vendar vse, karkoli se tiče ljudstva, dobi v poročilo — navaden žandar. Pri sedanjem boju proti naši delavski in kmečki organizaciji

imajo žandarji obilo posla. O vseh stvareh morajo oni poročati okrajnim glavarstvom in kar vedó glavarstva uradno, vedó do mala samo od žandarjev. Žandar ne more presojati moči gospodarskih in političskih idej; ne more umevati, kako globoko in kako tudi za državo škodljivo se vceplja materijalističsko liberalstvo ljudstvu v dušo; ne more poznati ljudstva, njegovega značaja, njegovih čutil, njegovega upanja. Kar sodi, sodi le po zunanjih znamenjih, po vrhu in zato se velikrat moti.

Na tak način se mnogo zdravega gibanja ne umeva prav. Sumi se nevarnost tam, kjer je jedina pomoč za boljše čase in v ljudstvo se popolnoma v škodo državnim koristim trosi nezadovoljnost, ki je mati upornosti.

Če bodo zadružni inštruktorji po stari shojeni poti — od vlade do okrajnih glavarstev, od okrajnih glavarstev do žandarjev in od žandarjev zopet nazaj dobivali svoja poročila, potem škoda za denar, ki se bo potrošil zanje. Samostojni morajo biti. Zato bi bilo pa najbolje, če bi se ne vzeli izmed državnih uradnikov, ki samostojnosti sploh niso vajeni. Vzeli naj bi se izmed mož, ki so že pokazali z nesebičnim delovanjem pri obrtnem zadružništvu, da jim je blagor malega obrtnega stanu na srcu. Par takih mož bi se v Avstriji gotovo dobilo. Potem bi se po malem dosegel namen, ki ga ima nastavljenje zadružnih inštruktorjev.

Politika po svetu.

Sladkorni davek. S prvim avgustom se prične novi davek na sladkor, katerega je uvedla vlada po § 14. Ker je dandanes kava skoro glavna hrana delavskega ljudstva, pri kateri se porabi ogromno sladkorja, je jasno,

LISTEK.

Zdravnikov sin.

(Črtica iz življenja.)

Igrali smo se na paši, mi, vaški otroci in on, zdravnikov sin. Naravnost moram reči, da ga nismo kaj marali, ni spadal v našo družbo. Mi smo bili priprosti vaški dečaki, žilavi, zdravi, rudečih lic, on bleđ, mlačen in bolehen, pri tem pa zelo domišljav.

Vendar nam je hotel biti vedno za petami in ni bilo igre, katere bi ne bil izvohal in pricapljal za nami. Dasi smo ga prezirali in odbijali, umešaval se je v enomer v naš krog in napravljval jezo s svojim obnašanjem.

Naposled je prisel trenutek, da smo se ga iznebili, in kako smo se oddahnili!

To je bilo tako.

Izmej vseh dečakov je bil najbolj prigrajen meni. Reči moram, jeza me je zgrabila, kadarkoli sem zagledal njegovo bleđo, mračno lice in tiste njegove debele, zlobno zroče oči. Nisem mogel zato, a njegovo bitje je bilo v takem natornem nasprotju z mojim, da se mi je vedno zdelo, da mu moram kaj hudega storiti, in kar bi mu storil, da bi ne bilo preveč. Pozneje sem večkrat obžaloval to svojo narav, a takrat tega nisem razumel.

Necega dne pa sem trdno namenil, da mu nekaj naredim.

Igrali smo se na paši.

Drugi tovariši so kurili ogenj in pekli krompir, bilo je namreč jeseni. Midva z Rikom pa sva stala pod hrastom.

Jaz sem si izmislil, da vem za ptice — Riko je zelo rad sledil za ptiči, in ako je slučajno zasačil gnezdo, je v svoji prirojeni zlobi vse mladiče podavil in poteptal z no-

gami, radi česar že smo ga morali sovražiti.

»Riko«, sem dejal, »ako mi dobiš ono-le ježico doli, pa ti pokazem gnezdo!«

In kar viškoma je planil na drevo in z vsem naporom svojega zoltega života plezal do veje, nad katero je visela krasna, rumena ježica.

No, ta veja je bila suha in jaz sem znal, ako stopi nanjo, da se mu zlomi pod nogami in telebi na tla. Ko je došel do veje, je lezel po njej, da bi vtrgal ježico, moral je pa precej na konec te trhle veje. Na koncu veje se stegne po sadu, v tistem trenutku zahrešči na drevesu »hresk!« in Riko je padel skozi vejevje na trato.

Tovariši so zagnali krogot, a Riko se ni gnil, obležal je, pohabil si je nogo, in odnesti smo ga morali domov — oj, to je bilo tedaj hrupa po vasi!

kak udarec je zopet to za uboge delavce. Država je zvišala plače uradnikom, tudi višjim, sedaj namerava zvišati plače častnikom in uradnim slugam. — Zato pa mora trpeti direktno oni, za katerega se sicer nobeden ne briga. Od sladkorja bode sedaj davka od kilograma 19 kr.; ako porabi delavska družina najmanj jeden kilogram na teden, plača celo leto delavec davka samo od sladkorja 9 gld. 88 kr. Neumevno je, da vlada ne vidi, kam jadra tem potom. Bogati postopajo si prirejajo razne športe, pri katerih zapravljajo ogromno denarja. Palače, vozovi, služništvo, vse jim je na razpolago, zakaj se tudi take ne obdačijo bolj? Zakaj ne obdačijo borze s kupčiji primernim davkom? Zakaj se dohodninski davek ne zviksuje nad sto tisoč goldinarjev dohodkov? Tu naj bi se prijel, ne pa ljudstva, ki tako komaj životari. To nam kaže jasno, kako malo pojma o državnem gospodarstvu imajo nekateri gospodje, ki nosijo zlate ovratnike in sedé na minister-skih stolcih. Nam pa ne kaže družega, kakor pustiti kavo in vpeljati mesto nje obligatno kmetsko »kosilo«, žganjce in zelje, bomo vsaj bolje izgledali. Poskusimo!

Naša organizacija.

Izredni občni zbor. V nedeljo, dne 13. avgusta dopoldne ob polu 10. uri bode izredni občni zbor slov. katol. delavskega društva v »Katol. Domu«. Povod in dnevni red občnemu zboru je: uredba bolniške podpore in razni nasveti. Vsi člani so uljudno vabljeni, da se radi važnosti dnevnega reda gotovo vdeležé občnega zbora.

Odbor.

»Slov. krščansko-socijalna zveza« pohiti v nedeljo, 13. t. m., o priliki blagoslovljenja zastave bratskega pevskega društva »Ratitovec« v Selce, rojstni kraj svojega prvaka dr. Kreka. Kedor se namerava vdeležiti izleta, naj do nedelje naznani društvenemu tajniku. Odhod iz Ljubljane v nedeljo, 13. t. m. z jutranjim gorenjskim vlakom do Škofje Loke.

Socijalne zadeve.

Kuhinjski in gospodinjski pouk v ljudskih šolah. Zadnja leta se je se-le začelo na Slovenskem nekoliko skrbeti za vzgojo dobrih gospodinj. Vstanovili sta se dve gospodinjski šoli v Ljubljani, ki obe dobro delujeta. Toda z našega stališča moramo reči, da delavskemu stanu nobena izmed njiju ne more koristiti. Delavske rodbine ne morejo plačevati za

svoje hčere po takih šolah; vrh tega pa se v teh šolah uče — previsoko. Take kuhe, kot jo imajo v gospodinjski šoli v Ljubljani, ali gospodinjstva, ki se ga uče v Marijanišču, ne more rabiti delavčeva žena. In vendar je ravno v skromnih delavskih razmerah treba znanja, premisleka, previdnosti pri kuhi in gospodinjstvu, da pri malih stroških zadovoljuje potrebe svoje rodbine. V društvih za delavke bi se dalo tak pouk lepo uvesti. O ljubljanskem društvu vemo, da je ta misel že dolgo zrela v njegovi sredi in da mu primanjkuje samo priprave kuhinje. Še bolje pa je, da se tak pouk tako uvede, da se ga more udeleževati vsaka deklica. In zato bodi ljudska šola. Naši šolski zakoni, ki so sploh žalostno zverženi, ne poznajo tega; pač pa nam dajejo lep zgled druge države. — Na Francoskem ukazuje zakon dné 27. maellega srpana 1882, da se morajo učiti v ljudski šoli deklice temeljnih pojmov v gospodinjstvu in njihove praktične uporabe v kuhinji. V katoliških zavodih se skrbi še popolnejše za to vzgojo. — V Belgiji se od leta 1887 učiteljske pripravnice morajo temeljito učiti gospodinjstva in kuhe. Tam se vzgajajo vse učiteljske pripravnice v skupnem semenišču; zato je tak pouk lažji. Pri nas pa mlado dekle, ko stopi iz učiteljskega, največkrat ni sebi ne zna kuhati in gospodinjiti. Kako bi moglo potem učiti druge? — Belgijske občine snujejo mnogo »gospodinjskih šol«. — Na Angleškem je tudi ukazano, da se morajo po vseh javnih dekliških šolah učiti kuhinjska opravila. — Na Švedskem in Norveškem se tudi še v učiteljskem semenišču uče dekleta gospodinjstva in kuhe. Pred par leti so pričeli tudi v ljudskih šolah vpeljevati ta pouk. — Na Nemškem so v mnogih mestih poskusili v ljudskih šolah s takim poukom. Zadnji dve leti se v zvezi z »naravoslovjem« in »računstvom« uče deklice gospodinjstva. Občine so marsikje pripravile tudi primerne kuhinjske prostore in pre-skrbele vse potrebno za kuhinjski pouk. Prva taka šola se je vstanovila v Kassel-u 1889. Na Badenskem in Saškem, pa tudi na Pruskem je lepo število mest posnemalo ta vzgled. Prav nič bi ne škodilo, če bi se tudi v naši državi učiteljstvo in vlada kaj zganila v tem oziru!

Socijalni pouk na Dunaju. Od 19. do 21. t. m. so priredili dunajski krščansko-socijalci pouk na Dunaju. Vsak dan so učeni moške imeli predavanja o raznih vprašanjih, ki se tičejo socijalnih razmer. O delavski

organizaciji je govoril profesor dr. Jos. Beck iz Švice. Povdarjal je prav tiste misli, ki jih naglašja »Glasnik« že od svojega začetka sem. Veseli nas, da imamo v svojih težnjah tako enako misleče prijatelje. Beckovega govora glavne misli so te-le: 1. Delavska organizacija je potrebna, da postanejo delavci enako-pravni z delodajavci. Dokler se ne organizujejo delavci, ni mogoče misliti na kako zboljšanje družabnih razmer. Le če se bodo mogli opirati krščanski moške v javnosti na krepke, delavske organizacije, bodo mogli doseči, kar nameravajo. 2. Socijalna demokracija organizuje delavce na protiverski podlagi. Že zato se je treba v pravem času zganiti. Dobro je, da je še velika večina delavcev krščanskega mišljenja. Organizovanih je tudi razmerno še malo. V Avstriji je n. pr. le dvanaest odstotkov delavcev v raznih delavskih organizacijah. Zato še ni čas zamujen. Samo dela je treba. 3. Pri delavski organizaciji je treba, da se ohrani demokratski značaj. Zato se morajo delavci vzgajati, da se morejo sami voditi. Organizacije morajo biti delavske; za druge stvari se jim ni treba brigati. Na Angleškem je že več delavcev, ki so se vzgajali v delavskih društvih, prišlo v državni zbor in v razne službe, tičeče se delavskega stanu. 4. V delavskih društvih se mora skrbeti za poduk; razširjevati se morajo dobri časopisi in knjige. Snovati se morajo ljudske pisarne za pravno pomoč. Poizvedovati se morajo delavske razmere. Skrbeti se mora vzlasti za mladino. 5. Delavske organizacije silijo same po sebi v strokovne zveze, kakor jih imajo na Angleškem. Tam se strokovne zveze ne pečajo s politiko in pusté v verskih stvareh svojim udom popolno svobodo. Po drugih evropskih državah pa socijalni demokratje v strokovnih organizacijah pred vsem uganjajo politiko in rujejo proti krščanstvu in sploh proti vsaki veri. 6. Duhovniki in sploh katoliški izobraženci naj sodelujejo v delavskih zvezah. Vzlasti naj pomagajo tudi katoliški vseučilišni dijaki. V Švici tako delajo in so storili že mnogo dobrega. Skrb za ljudstvo je v resnici katoliška dolžnost; saj je bilo za cerkev vedno najlepše in ji tudi ostane, da se imenuje prijateljica ljudstva. — Bog daj, da bi govornikove besede padle na rodovitna tla. Veseli nas, da se je več Slovencev, med njimi tudi par katoliško mislečih dijakov-Daničarjev udeležilo dunajskega socijalnega pouka.

Ženske sodnice. V Novem Jorku so te dni sklenili, da bodo otroke do 14. leta, ki bodo kaj zagrešili proti kazenskemu zakonu, sodile v to postavljene ženske, češ, da taki otroci potrebujejo še materne vodstva in da zato tudi le ženske morejo izbirati pri njih primerne kazni.

Zahteve »zavednih« žensk, ki so jih sicer najpreje izjavile ženske na Nemškem, ki se jim pa pridružujejo tudi naše, slovejo: 1. Uvedi se žensko tvorniško nadzorstvo. 2. Večje varstvo delavk. 3. Vsi poklici bodite prosti in ženskam se daj priložnost, da se izobražajo tako kot moški. 4. Nenravnost se bolj zabranjaj. 5. Ženska društva in shodi bodite prosti. 6. Ženske naj dobé volilno pravico.

Ljubljanske šivilje. Uprav škandalozne razmere vladajo pri ljubljanskih šiviljah. Ljubljanske šivilje vsprejemajo v poduk mlada 14letna dekleta na način, da se vaje uče dve leti in za ta čas ne prejema nobene plače in to vkljub temu, da jih delojemalke vsestransko izkoriščajo. Delavke uporabljajo

V tistem trenutku, ko smo ga dvignili, zadel me je pogled iz njegovih očí in tega pogleda nisem pozabil nikoli več...

Dolgo je ležal bolan in nobeno sredstvo ni pomagalo. Vse si je prizadejal njegov oče, da bi ozdravil sinka, a ves trud je bil zaman. No, Rikov oče tudi ni slovel za kdo vé kakega zdravnika; ljudje so si pripovedovali, da je le polnil pokopališče, ozdravil pa le take, ki niso hoteli rabiti njegovih zdravil. Sicer pa je bil jako neuljuden gospod in vedno je hotel nemški govoriti, se z nami, ki ga nismo nič razumeli.

No, naposled so morali Riku odrezati nogo v kolenu in mu nadomestiti jo z leseno. Od tega časa ga nisem videl več dolgo, dolgo let, kajti moral sem v šolo in iz šole v življenje, v čisto drugo življenje, kakor Riko... on pa je menda zaostal.

Kakih dvajset, petindvajset let je preteklo od tega. Pretečeni teden sem imel opravila

tu v mestu, na pošti. Ondi v vestibulu vidim človeka, ki govori z vratarjem, dolgo je govoril in nemški. Obraz mu je bil poraščen in slabo oblačilo je krilo njegov život. Z eno roko je mahal mej govorjenjem po zraku, z drugo je držal bergljo, na katero se je opiral. V istem hipu se obrne proti meni in njegov pogled se je ujel z mojim...

»Riko! On je!« sem vzkliknil v sebi in hitro povesil oči. Srce pa mi je vzdrhtelo hipne žalosti in vest mi je hotela nekaj očitati.

»Brez noge po svetu! In tak! In kaj dela tu v mestu, tako daleč od svoje domovine!«

Vsa ta vprašanja so se mi vrtela v duši in ko sem odhajal, si nisem mogel kaj, da sem se ozrl še enkrat po njem, najini pogledi so se zopet vjeli a spoznal me ni.

(Konec prih.)

se pri delu brez razločka, so li že takozvane stirarce ali pa vaje, navadno od polu osme ure zjutraj do 12. ure popoldne, nadalje od polu dveh popoldne do 8. ure zvečer, kar je 11 ur na dan. Ta ugoden 11 urni delavnik pa je le izjema, kajti šivilje imajo večinoma veliko dela in pripeti se večkrat na teden, da ostanejo delavke do 9, 10 ure in obsabotah večkrat in skoraj navadno tudi celo noč v delu. Pomisliti je nadalje, da je šivanje mladim dekletom jako škodljivo in kako lahko se zgodi, da tako mlado bitje oboli za jetiko in drugimi boleznimi. Zaostaja tudi razvoj telesa in z mirno vestjo se lahko reče, da so šivilje mej delujočimi ženskimi sloji telesno najslabše razvite in večinoma kratkovidne. — Pri tem naporu bi pa mislil človek, da so šivilje tudi primerno plačane, kar se pa ne dogaja. Dekleta, ki se izučé, dobé navadno od delodajalke po 20 kr. na dan, največja plača je 50 kr. in na prste bi lahko seštel one, ki svoje stirarce bolje plačujejo. Pri tej slabi plači pride pa drug moment, in ta je žalosten. Poštena dekleta so gotovo tudi mej šiviljami, a žalibog, se več jih privéde sila in slaba plača na napačna pota! Povod pohujšanju je, ker dekleta se čutijo samostojne in se hočejo lepo oblačiti, pohujšljivec pride in dekleta zaide na prepovedana pota. Pametnemu človeku dovolj! — Nasprotno pa delodajalke izvrstno in dobro živé. Imajo najelegančnejša stanovanja, prekrasne obleke in hodijo po letu kot najimenitnejša gospoda v razna letovišča! — Delojemalke šivilje bi se morale zjediniti v strokovno društvo.

Zdravje.

Črtice iz delavske higijene.

X.

Starodavna je obrt glinenih izdelkov; že stari Egipčani, Asirci, Grki in Rimljani so znali že v svoji prazgodovini izdelovati iz gline razno posodo, lepotiche, opeko itd. Nekatere stroke te obrti so dandanes tudi po Slovenskem precej razširjene, zlasti lončarstvo in opekarstvo. Zlasti zadnje imenovana industrija je sedaj važna, mnogo razširjena in daje dela mnogim delavcem; zato menimo, da ne bo odveč, če si ogledamo nekoliko tudi stanje opekarskih delavcev.

Dva momenta sta, ki delata sliko opekarskega življenja skrajno žalostno, namreč delo kot tako, ki je opasno in nadležno, drugič pa obupne socialne razmere, ki tlačijo še velik del opekarniških delavcev. Delo obstaja v tem, da glino kopljejo iz zemlje, jo potem namočijo in gnetejo; iz gline upodabljaajo opeke z rokami ali s stroji; žgejo jo pa v posebnih pečeh, kjer se dela noč in dan. Glino gnetejo z nogami ali pa s stroji; ti so umestno uravnani, tako da so vsi nevarni deli (kolesa, valji, transmisije) — prikriti.

Navadno strešno opeko upodabljaajo z rokami; s časom se napravijo na rokah odprtine, ki so sila nadležne. Opekarji delajo večinoma na vlažnih tleh; od časa do časa pa so izpostavljeni veliki vročini opekarniške peči; zato so podvrženi boleznim, izvirajočim iz prehlajenja, zlasti revmatizmu v nogah. Ta bolezen je pri tej stroki na dnevnem redu. Opečni prah ima v sebi mnogo ostrih mineralnih droščev, ki prišedši v sopolne organe, sapnik in pljuča, ranijo občutljive kožice in povzročajo dolgotrajna vnetja. Jetika pa ni posebno pogostna. Rühle je opisal posebno vrsto brezkrvnosti (Anaemia) pri opekarskih delavcih in ji dal ime »Zie-

gelbrenneranaemie«. Mladi, drugače krepki delavci, postanejo rumenkastobledi in slabotni. Kri je izpremenjena kakor pri hudih bledicah. Jeden del teh slučajev se je dal tako razložiti, da so našli v črevah dotičnih bolnikov nevarno glisto (Ancylostoma duodenale.) Ker si človek to bolezen nakoplje s slabo pitno vodo, je treba zahtevati, da se vse opekarske preskrbe z zdravno pitno vodo.

Delo v opekarnah samo je jako naporno, poleg tega pa pride še dolgi delavnik v poštev; dela se navadno po 14 do 15 ur. Stanovanja opekarskih delavcev so po mnogih večjih opekarnah pod vso kritiko slaba. Ko je pred par leti gosposka preiskala stanovanja delavcev po velikih opekarnah pri Dunaju, prišla je na sled gorostasnim razmeram. Na jedni postelji soležale po tri osebe, po dnevu pa so isto posteljo rabili še oni, ki so bili po noči v delu. V jedni večji sobi prebiva po več rodbin, v sobi spi, kuha, pere in kar je še tacega. Plače so minimalne; lansko leto se je zvedelo, da so opekarski delavci v omenjenih tovarnah prisiljeni vsled materialne bede kupovati meso od konjedercev, katero bi se bilo moralo po zakonu uničiti.

Ako se hoče kaj ukreniti za higijeno teh delavcev, tedaj je prav potrebno, da se uredé njih socialne razmere. Dobra stanovanja, zboljšane plače, zmanjšani delavnik bodo veliko pomagali.

Gledé posameznih reform v obrtu samem, bomo pozneje govorili, ker je več točk, ki veljajo za celo keramično industrijo. Zdaj pa preidemo takoj k higijeni lončarskih delavcev. Navadno lončarsko blago se izdeluje iz gline, katero se najprej namaka in čisti, potem pa jo lončar upodablja na lončarskem krogu ali pa v kalupu. Upodobljena posoda se potem suši na zraku, konečno pa žge v posebnih pečeh. Ker bi bilo pa tako orodje še luknjičavo in bi propuščalo tekočine, treba je je znotraj prevleči z takozvano »glazuro«. Pa baš to je za delavce nevarno delo. Kot glazura se rabi zmes peska, gline in svinčenega sijajnika (Bleiglanz), s katero se posoda znotraj prevleče in potem še enkrat žge. Ko se jo vzame iz peči, pokrita je s prahom, ki ima v sebi dovolj svinca; tako pridejo delavci v dotiko s to strupeno snovjo. Kronično zastrupljenje s svincom je že dolgo časa znana lončarska bolezen, zato jo tudi Nemci imenujejo »Töpferkrankheit«. Seveda je treba paziti, da tudi drugi ljudje, ki kuhajo v tacih posodah, niso s svincom oškodovani, zlasti če se kuhajo kisle jedi, kjer bi morda ocetna kislina odločila nekaj svinca iz glazure. Zato zahteva zakon, da se sme rabiti le taka posoda, ki po polurnem kuhanju s 4odstotno ocetno kislino ne dá nič svinca od sebe. V interesu delavstva bi bilo zahtevati, naj se svinec sploh odpravi iz te industrije in naj se uvede kaka drugačna glazura, n. pr. vođeno steklo s borovokislino apnom, ki ni škodljiva. Pri kopanju gline stojé delavci dolgo v vodi in se lahko prehladijo. Gnetenje gline je težko telesno delo in vodi do slabosti srca in razširjenja pljuč. Slabi položaj telesa pri delu na lončarskem krogu (Drehscheibe) povzroča nerednosti v pretakanju krvi in dihanju. Prah od gline ima v sebi kremenčno kislino, ki se nabira v pljučih v veliki množini, tako da začné pljuča vsled tega hirati (Chalicosis pulmonum).

Willbrand pravi, da je še l. 1876. ob Renu na Nemškem 90 % vseh vrtilcev (Thondreher) moralo pred 45. letom popustiti svoje delo. Tuberkuloza je v teh krajih pogostna bolezen. Neznosne so razmere pri malih lon-

čarjih, kjer se ta stroka goji kot hišna obrt, in kjer delavski prostori od spalnice niti dovolj ločeni niso.

Sorodno tej obrti je izdelovanje porcelana; tako imenujemo namreč najfinejše glinaste izdelke iz kaolina napravljene. Kaolin se najprej zmelje in potem zmeša s istotako smletim živcem; obe tvarini se dolgo izpirati in gnjeteti v mehko maso, iz katere se upodablja in žge porcelansko blago. Trdi porcelan se postekli s tvarino, ki je neškodljiva; glazura za mehki francoski in angleški porcelan pa je svinčena, zaradi tega za delavce silno nevarna.

Pri mletji in mešanji surovega materiala se razvija veliko prahu, zato so najbolj razširjene pri porcelanskih delavcih bolezni na sopilih, v grlu, sapniku, pljučih. Duchesne, francoski učenjak, slika zdravstvene razmere porcelanskih delavcev kot primeroma ugodne; nemški higijeniki temu oporekajo. Prej omenjeno okremenjenje pljuč s kremenčastim prahom je tudi tukaj znana delavska bolezen. Kdor čuti kake slabosti v prsih, naj popusti to delo; ker čim dalje bo vžival ta prah, tem manj upanja je, da kdaj okreva. Ta prah pride pa lahko tudi v želodec in povzroči tam rane v želodčni sluznici. Po tovarnah za porcelan se dela v močno segretyh prostorih, kjer se šteje dostikrat 30° toplote, če je po zimi zunaj mrzlo, recimo da je 15° mraza, potem je razlika 45 stopinj; in tako menjevanje temperature tudi ni, da bi si človek s tem zdravje utrjeval. Splošno pa se imajo porcelanski delavci izmeje vse keramične industrije še najboljše, zlasti radi zboljšanih socialnih razmer.

Drobtine.

Iz Siska. — (Med brate Hrvate.) Ni dolgo temu, kar je minul oni svečani dan, ki je nam Hrvatom in Vam Slovencem napolnil srca z navdušenjem in duše nadahnil s pravim in iskrenim bratstvom — in že se zopet približuje sličen dan, ko se bomo s pomočjo božjo zopet videli čili, zdravi in veseli, kakoršni smo se razšli v beli Ljubljani. Plemenita misel edinstva, ki nas spaja kot en narod, nas spaja tudi kot borilce za naša socialna delavska prava. In kot taki smo si dolžni podati roke, da se otresemo gorja, ki nas tare, da se skupno podamo v borbo proti vsem krivicam velikega kapitala. Treba je, da ustvarimo skupno delavsko socialno borbo na temelju krščanskih načel. Dne 15. avgusta slavi delavsko pevsko društvo »Nada« slavnost blagoslovljenja svoje zastave. Na to slavnost pojde tudi naše domoljubno delavsko pevsko društvo »Sloga«, da vrne poset karlovskim tovarišem, ki so nam ga skazali v Sisku o priliki blagoslovljenja »Slogine« zastave. In to je bilo ravno pred 10. leti, namreč dne 11. avgusta 1889. Kakor so člani naše delavske »Sloge« zavedni in odločni pristaši krščansko-socialne misli, tako moremo tudi z veseljem reči, da ista ideja navdušuje i bratsko društvo »Nado«. Popolnoma je naravno, da to ni prav nekojim našim zagrebškim zapeljanim tovarišem, ki se zbirajo okolu židovske stranke in brez prestanka inzultirajo krščanske socialce. To se je opazilo tudi pri slavnosti »Slogine« 15letnice l. 1898., ko so člani društva »Sloboda« iz Zagreba, Frankovci, skupno s svojim predsednikom židom Kornitzerjem nesramno napadli »Slogo« in »Nado« in tako oskrunili našo delavsko slavnost. S tem so zagrebški delavci Frankovci dokazali, da ne vedó in da nočejo vedeti, kaj je to delavska socialna borba in kaj je vzajemnost med društvu, temveč da poznajo edino židovsko politiko dr. Jožefa Franka. Toda s temi kršč. socialci niso nikoli računali in ne bodo, ker tisti, ki so nasprotniki borbe kršč.-socialno mislečega delavstva, in vrh tega prijatelji in

agitatorji židovske egoistične socijalne politike, ti so prijatelji naših sovražnikov in sovražniki svojega lastnega delavskega stališča. Bratje Slovenci, planinski naši sodrugi! Vi razumete naše želje in nade, kakor smo mi razumeli Vaše želje. Prihitite v čem večjem številu v starodavni Karlovec na dan slavnosti! Če tudi nas bode mnogo skupaj, vendar bode še prijetnejše, ako bodo v našem krogu tudi Slovenci, ki so se vedno skazali prijazne nasproti nam Hrvatom. Ta dan — 15. avgusta — hočemo zopet Slovenci in Hrvati ponoviti v Karlovcu pobratimstvo. Sicer bo imel »Pester Lloyd« zopet nekaj gradiva, da napade nas in slogo med Slovenci in Hrvati. Bodi mu! To bo samo dokaz, da dobro delamo; kajti ko bi se prepirali, bi nas taki listi zasmehovali — tako pa sipljejo na nas le svoj žolč. Pri slavnosti v Karlovcu se hočemo še ožje zvezati med seboj; dobro bi bilo, ako bi si izbrali kak ožji odbor, ki bi skrbel za to, da se vedno bolj spoznavamo. Enake muke trpimo, istega neprijatelja imamo, en jezik govorimo, pa zakaj naj bi bila — dva naroda? Naš narod je čil, delaven in zdrav, delavstvo ima krepke mišice, in tako živi lahko vsakdo v svoji domovini srečen in zadovoljen brez onih oderuhov, ki nam sedaj jemlje kruh izpred ust. »Jedinstvo je moč« — »u slogi nam spas«, te besede ima »Sloga« iz Siska z zlatimi črkami zapisane na svoji zastavi; izvršimo te besede tudi v dejanji! — To rej: na bratsko svidenje v Karlovcu!

Izlet v Karlovec. Vožnja od Ljubljane do Karlovca in nazaj bode veljala 4 gld. 67 kr. V Zagrebu se slovenski izletniki pridružijo posebnemu vlaku, ki bode vozil na slavnost v Karlovec zagrebska društva. Odbor »Zvezec« prosi vsa naša društva, da nemudoma določijo odposlance, ker smo dolžni bratom Hrvatom vrniti njihov obisk na vseslovenski delavski slavnosti. Društva in posamezniki naj se oglašajo ustno ali pismeno pri gospodu Luki Smolnikarju, stolnem vikarju v Ljubljani.

»Božji namestniki v pravi podobi«, knjiga, ki je pri nas prepovedana in ki jo je spisal Rok Drogenik, oziroma prestavil iz nemške »Pfaffenspiegel«, se še vedno širi med slovenskim ljudstvom. Slovenski socijalni demokratje jo znajo vkljub vsi policiji vtihotapljati. Po vseh delih naše zemlje je razširjena. Na Notranjskem so jo trosili liberalci, ki so mislili, da ž njo zatró posojilnice in zadrage. — Rok Drogenik, ki jo je spisal, se je nedavno spreobrnul in spoznal svoje zmote. Popolnoma je odstopil od socijalne demokracije; on sam pač najbolj čuti, kaj je laž in obrekovanje, ker je sam toliko sodeloval v teh strokah. Uboge žrtve pa, ki jih mami njegova umazana knjiga, brodiijo gnojnico, iz katere se je sam srečno izvlekel.

Resna beseda. Nedavno so se sešli v nekem gorenjskem mestecu trije liberalci — dva trgovca in liberalno-nemškutarski učitelj z načelnikom kmečke in obrtne zadruge v tamošnji bližini. Brž so padli po njem in mu očitali vsakovrstne stvari, ki so jih pobrali iz »Naroda«. Točko za točko je vrli načelnik pobil. Razgovor je bil miren in stvaren. Trgovca sta naposled umolknila. Tu se pa oglasi učitelj in zbere vso svojo zbadljivost v besede: »Ja, ja vi ste na katoliški podlagi; kaj ne« in se porogljivo zasmeje. Načelnik mu na to mirno odgovori: »Ko sem bil še majhen dečko in sem šel z očetom v Jelovico, so me oče nekoč pustili pri bajti v samotnem gojzdu, naj jih počakam. Jel sem jokati; bal sem se samote. Tu mi odvrnejo oče: »Fant, nobene stvari na svetu se ti ni treba bati, razven človeka brez vere«. Učitelj je prebledel in molče so se razšli.

Popravek k popravku. To Vam radi verjamemo gosp. Mihelčič, da niste o priliki demokratične slavnosti dne 1. maja plačali delavcem nič piva, pač pa sta plačala Morscher in Weinberger. Bilo je takrat splošno mnenje pri vseh naših delavcih o tem! Resnici na ljubo moramo pripoznati, da se je res že marsikateremu siromaku utrnila solza

veselja, ko je pri Vas zadobil pomoč. Da se pa to nikakor ne strinja z Vašo osebo, da smo Vas pogrešali pri slavnostni procesiji sv. misijona, ki je s svojim surovim vedenjem oskrunjala slavni sprevod sv. misijona, ki so ga vodili sami prevzvišeni gosp. knezoškoč z Najsvetejšim. Teden pozneje ste pa bili na socijaldemokratični slavnosti; lepo pa ni, da ste šli na slavnost pa da niste delavcem plačali par sodčkov piva, ker le iz delavskih žuljev se je moglo nakopičiti Vaše ogromno bogastvo. — V Zagorju 26. julija 1899., delavec.

Gorje! — Pariški Rotšild preti, ker se je začel antisemitizem čedalje bolj vkorinjati v Parizu, da se bo preselil v Amsterdam. Tudi dunajski Rotšild je pretel, da jo bo pobral z Dunaja, kljub temu pa vender mirno žedi na Dunaju. Gotovo se jih je že mnogo veselilo »Izhoda Izraēla iz Egipta« — toda njih veselje noče brstiti. — Najbrže se niso pobrali vseh uhanov, zapestnic in naramnic in druge suhe srebrnine in zlatnine. Pakj tudi popusti izpite mešičke svojega bivšega nasprotnika in vsakojakih neumnih muh — ter se preseli tje, kjer se mu nudi nova prilika za njegov roparski, izsesovalni nagon. Toda pariškega Rotšilda zadržuje še druga važna zadeva; on je največji zemljiški posestnik na Francoskem. 150.000 hektarov zemljiških posestev, in mnogo večnadstropnih hiš in palač v Parizu — vse je njegova last. — Vse popustiti in sè zelenim povezkom preko pleč pa pobrati jo, kakor je bil nekoč pricincal njegov ded — na, to že ne gre! Treba nekoliko potrpeti, saj mej »gojimi« še ni tako hudo. Saj imajo židje v vseh cesarstvih in kraljestvih svoje zjedinenje, »Unije«, katere jih branijo. V Nahodu na Češkem so do skrajnosti pritirani tkaleci bogatim židovskim izsesalcem pobijali in razbijali po njih magacinih in skladiščih. Avstrijska židovska unija je takoj stopila na noge. Uročili so ministru - predsedniku grofu Thunu spomenico: zakaj in kako se je zgodila plenitev v Nahodu; zlasti je povdarjalo to židovsko poslanstvo (prav po židovsko skrbce za svoj dobiček), da je mestna občina Nahod odgovorna in zavezana za vso škodo in odškodnino. Židovska deputacija je dejala, da je jeden njihovih odposlancev na licu mesta vse natanjko pregledal. — Vender je grof Thun zavrnil to samopašno postopanje rekoč, da se uradna poročila ločijo od njihovih v bistvenih zadevah. — To židovsko poslanstvo se je ob tej priliki potožilo zavoljo hujskanja protižidovskega časnikarstva zaradi umora deklina po židu Hülznerju. Glejte, glejte! žid ni zmožen nikakega zločina, zato, ker je žid. Njih unija, jedinstvo tako govori. — I, kje ste pa zaspani kristjani, da se ne branite zjedinenje? Pregovor imate: »Sloga jači, nesloga tlači!« — »V združenju je moč!« — Kristjani se pa v svojih društvih zmerjajo in lasajo! — Učite se od svojega večnega sovražnika, žida, sloge in združenja! — On vam je vzel premoženje, hoče vam tudi vzeti najdražje, vašo vero. V židovskih časopisih vse mrgoli podlega sramotenja krščanske vere, nje svetih obredov in ustanov. Vi kristjani pa vse to poslušate z neumevno strpljivostjo, da celo številoma se kristjani naročajo na židovske liste, ki jim pljujejo v obraz. To je nečedno, hlapčevsko vedenje! Osvestite se in otesite se židovske, nesramne predrznosti, pa tudi njihovih oprod, medlih oprod liberalcev in socijaldemokratov, ki prav po židovsko blatijo vaše krščanstvo in kar je ž njim v zvezi.

Zavžitno društvo v Marnbergu ima vsled novo registrovane točke (§ 39) pravico napravljati v marnberškem okraju zadružna skladišča in prodajalnice. Najprej se odpre prodajalnica na Muti, kjer jo delavci in kmetje željno pričakujejo. Druga podružnica bo v Ribnici. Tudi tam je v kamenolomih in v steklarni veliko delavcev, ki potrebujejo zadružne pomoči.

Iz Gorjan. V ponedeljek 10. t. m., ob 5. uri popoldne, ko sem bil zamišljen v svoje delo, predrami me iz tega grozen krik. Ni mi bilo treba dolgo premisljevati, kaj pomenja

vse to. V tistem hipu zaslišim besedo, oh strašno besedo, — na Zabreznem gori! — Tudi se je oglasil iz stolpa naše župnijske cerkve glas zvona, ki nam je naznanjal ogenj. Domača požarna bramba je bila hitro pripravljena, in tudi blejska nam je že hitela na pomoč. Ah, hvala Bogu, da ni bila taka potreba, kakor je bil velik strah. Pogorel je samo kozolec posestnika Primoža Poklukarja iz Gorjan. Kozolec je bil velik za štiri brane z lopo. Bil je poln sena. Sena se je le malo otelo. Streha in lopa sta čisto pogoreli. Stožniki so le malo poškodovani. Ogenj povzročili so menda otroci. Pozor stariši! pazite na otroke, ne puščajte jim zveplenk. A. S.

Industrija napreduje tudi pri — beračih. V New-Yorku je policija prišla na sled neki posebni družbi; zadela je namreč ob družbo beračev, katera je po najmodernejših načelih in po najpopolnejših načinih delovala v povzdigo industrije beraške. Ta akcijska družba je bila tako evetoča, da si je naročila v Brooklynu neopravljeno stanovanje za 25 000 fr. V tem stanovanju so bili naloženi drustveni zakladi: 3000 bergelj, 4000 rok in nog iz lesa, 6000 pisem, katera tožijo o grozni nesreči onih, ki z njimi po cestah ljudi nadlegujejo. Vsako jutro so se zbrali delničarji v teh prostorih, tam so dobivali vsak dan sredstva za svoje delo čez dan, dobili so berglje za 1 fr., leseno nogo ali roko za pol franka, pismo za 25 cent. Poleg tega so v društveni pisarni dobili naslove radodarnih ljudi, bolje obiskanih javnih prostorov, podpornih društev itd. Za čas boleznii so bili po društvu z vsem oskrbljeni. Vsak mesec so dobivali izplačane visoke delnice. — Načelnik društva je postal v kratkem bogat in v gledišču se je uprav kratkočasil z damo v diamantih, ko ga je policija prišla in zaprla. — Sedaj je društvo razgnano in njegovo bivališče je zaprto. Najbrže, da se razkropljeni udje zopet zberó in se lotijo dela, vsaj človek je ustvarjen za — delo!

Opica — biciklist. Neki profesor Garner je potoval po Afriki ter je pripeljal seboj na Angleško opico »Konzulo«, ki je izvrsten biciklist. Najprej se je vozila opica na triciklu, a sedaj vozi na biciklu kakor človek. Največje veselje jej dela zvonec, s katerim zvoni skoro neprestano, zato pa ne povozí nikogar.

Učenca,

kateri se želi izučiti v **sirarstvu**, sprejme takoj sirarna v Zagorju ob Savi.

Dva kolarska pomočnika

sprejme takoj v trajno delo pod dobrimi pogoji **Ivan Štefančič**, kolarski mojster v Podobu, pošta Staritrgr pri Rakeku.

Mladenič,

20 let star, ki je dovršil V. gimnazijski razred, popolnoma zmožen slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, želi vstopiti v kako pisarno kot začetnik. Plača primerna. Ponudbe pod **A. P.** na naslov »Glasnika«.

Podpisani usojam si slavnemu p. n. občinstvu, zlasti gospodom trgovcem uljudno naznaniti, da **sem otvoril v Ljubljani**

zavod za snaženje
stanovanj in oken.

Prevzemam v snaženje izložbena in sobna okna, ter likanje sob. Tudi cele nove stavbe prevzemam v temeljito očiščenje, istotako tudi javne zavode in urade.

Čestita naročila prejemlje iz prijaznosti **Jožef Maček**, prodajalnica tobaka, Mestni trg št. 6.

V obilni obisk se priporoča

Peter Matelič,

Martinova cesta št. 81.

